

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
к.е.н., доцент Давиденко І.В. _____
“ ____ ” _____ 20__ р.

КАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 242 «Туризм і рекреація»
за освітньою програмою

«Економіка та організація туристичної діяльності»

за темою «Шляхи розвитку партнерства туристичних підприємств та
територіальних громад на ринку сільського зеленого туризму
(на прикладі туроператора ТОВ «Селезньов тур»)»

Виконавець

студент 68 групи, ФМЕ
Шевченко Сергій Геннадійович
(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник

кандидат економічних наук, доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Нездоймінов Сергій Георгійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

ЗМІСТ

ВСТУП	4	
РОЗДІЛ 1.	Науково – теоретичні та законодавчі засади розвитку послуг сільського зеленого туризму	7
1.1.	Наукове підґрунтя та нормативно-правове визначення поняття «сільський зелений туризм»	7
1.2.	Ресурсний потенціал розвитку партнерства Савранської територіальної громади з туристичними підприємствами в сфері сільського зеленого туризму	13
РОЗДІЛ 2.	Аналіз господарської діяльності туроператора ТОВ «Селезньов тур».....	22
2.1.	Характеристика господарської діяльності туроператора	22
2.2.	Аналіз фінансово-господарської діяльності туристичного підприємства	30
2.3.	Маркетинговий аналіз попиту та конкурентного середовища туроператора на регіональному туристичному ринку.....	38
РОЗДІЛ 3.	Напрями розвитку партнерства туроператора «Селезньов тур» в сфері сільського зеленого туризму на Савранщині	48
3.1.	Формування турпродукту сільського зеленого туризму	48
3.2.	Розробка заходів партнерства туроператора та Савранської територіальної громади на ринку сільського зеленого туризму	58
ВИСНОВКИ	66	
Список використаних джерел	69	

ВСТУП

Актуальність теми. Відновлення туристичної мобільності, підприємницької діяльності в сфері рекреаційних послуг в регіонах, які менш були підвергнуті руйнуванню під час війни та подолання кризових явищ, викликаних військовою агресією РФ, зумовлює розробку заходів щодо партнерства регіональних туроператорів та територіальних громад на ринку сільського зеленого туризму. Активізація діяльності підприємців, сільських домогосподарств з надання екологічних послуг гостинності дозволить вирішити завдання щодо відновлення туристичної мобільності та зайнятості населення у регіонах в післявоєнний час. Вирішення проблем, що пов'язані з розвитком послуг сільського зеленого туризму в територіальних громадах регіонів, покращить їх соціально-економічний стан і є дуже важливим в умовах відбудови туристичного ринку та екологічної привабливості територій, що актуалізує тему дослідження. Особливістю сучасних подорожей є організація рекреаційної діяльності на територіях громад які мають унікальну історичну спадщину, самобутній побут, мальовничі природні ландшафти; національні традиції, можливості отримання екологічно чистих продуктів, умови для прийому туристів на відпочинок у власників сільських садиб.

Розробка заходів партнерства діяльності туристичних підприємств та сільських територіальних громад на регіональному туристичному ринку спрямовано на ефективне використання природного, соціально-економічного та історико-культурного потенціалу території, економічний розвиток сільських територій. Внаслідок цього активізується підприємницька діяльність у сфері туризму та гостинності. Тому для територіальних громад регіонів України на сучасному етапі подолання кризових явищ, викликаних військовою агресією РФ, виникає необхідність формування додаткових джерел наповнення бюджету та доходів домогосподарств громади. Практика європейських країн свідчить, що сільський зелений туризм може сприяти відродженню депресивних сільських територій, розвитку «зеленої» інфраструктури, зайнятості населення.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою кваліфікаційної роботи є розробка і обґрунтування шляхів розвитку партнерства в діяльності туристичних підприємств та територіальних громад на ринку сільського зеленого туризму. Досягнення поставленої мети забезпечується виконанням наступних взаємопов'язаних завдань:

1. Розглянути наукове підґрунтя та нормативно-правове визначення поняття «сільський зелений туризм».

2. Провести дослідження ресурсного потенціалу розвитку партнерства територіальних громад та туристичних підприємств.

3. Надати характеристику господарської діяльності туристичного туроператора «Селезньов тур».

4. Провести аналіз фінансово-господарської діяльності туристичного підприємства.

5. Здійснити маркетинговий аналіз попиту та конкурентного середовища туроператора на регіональному туристичному ринку.

6. Обґрунтувати доцільність розробки туристичного продукту сільського зеленого туризму.

7. Сформулювати заходи розвитку партнерства туроператора та територіальної громади на ринку послуг сільського зеленого туризму.

Об'єктом дослідження є процеси співробітництва туристичних підприємств та територіальних громад на ринку послуг сільського зеленого туризму.

Предмет дослідження - сукупність науково-теоретичних, методологічних і практичних аспектів розвитку партнерства на ринку послуг сільського зеленого туризму.

Методи дослідження. Дослідження виконані на основі статистичних матеріалів і літературних джерел, звітів територіальних громад, громадських організацій які стосуються розвитку послуг сільського зеленого туризму, а також власних спостережень. Основними методами дослідження є: логічні та емпіричні

методи; порівняння, аналіз, синтез; регіонального аналізу; таксономічного аналізу, економіко-статистичний метод тощо.

Інформаційна база дослідження. Теоретичну базу досліджень становлять роботи вітчизняних і зарубіжних науковців з проблем розвитку ринку послуг сільського зеленого туризму, територіальної кооперації, теорії та економіки туризму, менеджменту, маркетингу, економічного аналізу. В кваліфікаційній роботі використовувались наукові напрацювання: Герасименко В.Г., Графської О., Нездоймінова С.Г., Плотнікової М.Ф., Мартинчук І.В., Матвійчук Л.Ю., Тищук І.В. та ін. Інформаційною базою дослідження також були статистичні дані, монографічні дослідження, наукові статті опубліковані в періодичних виданнях та в збірниках науково-практичних конференцій, а також матеріали звітів з фінансової діяльності туроператора «Селезньов тур».

Публікації та апробація результатів дослідження. Окремі результати дослідження були представлені у тезах доповіді на тему «Екологізація послуг як складова розвитку ринку сільського зеленого туризму» на VI Всеукраїнській науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін», яка відбулась 26 жовтня 2023 р.

Структура кваліфікаційної роботи складається зі вступу, трьох розділів, в кожному з яких висвітлюється результати досліджень за поставленими завданнями, висновків, списку використаних джерел. Кваліфікаційна робота містить 73 сторінки, 15 таблиць, 16 рисунків, список використаних джерел з 52 найменувань.

ВИСНОВКИ

1. В роботі доведено, що сільській зеленій туризм визначається як туристична подорож в сільську місцевість із метою ознайомлення з місцевою культурою та історією природного середовища, яка не порушує цілісності екосистеми. Сільський зелений туризм і агротуризм тісно пов'язані із сільською місцевістю та сільським господарством. Відмінність сільського зеленого туризму пов'язане перш за все з перебуванням і наданням послуг в сільському домогосподарстві. Розвиток сільського зеленого туризму в умовах подолання кризових наслідків, викликаних війною зумовлюють необхідність розбудови партнерства туристичних підприємств та територіальних громад.

2. За результатами дослідження ресурсного потенціалу партнерства з туристичними підприємствами в сфері сільського зеленого туризму визначено, що у розподілі бюджету Савранської селищної територіальної громади, видатки загального фонду на 1-го мешканця, перевищують доходи загального фонду громади в розмірі – 4031,5 грн, майже у 2 рази. Доведено, що виконавчому органу Савранської селищної територіальної громади необхідно шукати додаткові ресурси та розробляти програми розвитку сфери туризму та рекреації, залучати населення громади до розвитку сільського зеленого туризму, ефективно використовувати наявні природно-рекреаційні ресурси та людський потенціал.

3. Визначено, що у туристичного оператора ТОВ «Селезньов Тур» склалась організаційна структура за функціональним типом управління. За типом підприємства, за кількістю працюючих та розміром доходів, туроператор відноситься до суб'єктів малого підприємництва. Функціонально структурні підрозділи туроператора відповідають видам економічної діяльності на ринку туристичних послуг.

4. В роботі доведено, що у 2021 році фінансовий стан туроператора ТОВ «Селезньов Тур» почав стабілізуватися, керівництво підприємства сформувало організаційно-економічні заходи для відновлення програми реалізації послуг в умовах виходу із кризового стану, спричиненого наслідками пандемії Covid-19.

Операційні витрати, пов'язані з наданням туристичних послуг у 2021 році зросли майже у три рази, порівняно з 2020 роком. Внаслідок вжитих стабілізаційних заходів, туроператору вдалось отримати прибуток та сплатити податки до бюджету. За результатами аналізу спостерігається збільшення доходу на 59% або на 1829,0 тис. грн. у 2021 році, порівняно з 2020 роком, але у той же час збільшились також витрати на операційну діяльність – на 48,6%. Загальний фінансовий результат до оподаткування збільшився на 82,2% порівняно з 2020 роком. За результатами аналізу фінансово-господарської діяльності, туроператору ТОВ «Селезньов Тур» рекомендовано сформулювати заходи економічного управління прибутком за рахунок пошуку резервів збільшення обсягів реалізації і зниження собівартості власного турпродукту, розробку нових сегментів туристичного ринку.

5. За даними маркетингового аналізу встановлено, що у 2019 – 2021 рр. обсяги попиту туристів на послуги туроператора скоротилися у 2021 році на 53,4% в порівнянні з 2019 роком внаслідок глобальної пандемії. Для визначення конкурентоспроможності послуг туроператорів було проведено експертна оцінка уніфікованого одноденного туру за маршрутом сільського зеленого туризму та встановлено, що основним конкурентом підприємства є туроператор «Вилкове Пелікан Тур». Досліджуваному туроператору ТОВ «Селезньов Тур» рекомендовано підвищити рівень якості харчування на маршруті і посилити свої конкурентні позиції на регіональному ринку шляхом розробки в власного туристичного продукту сільського зеленого туризму.

6. На основі аналізу територіального ринку сільського зеленого туризму, конкурентного стану туроператора, сформовано новий туристичний продукт «Зелене намисто Савранщині». При повної комплектації групи у кількості 10 туристів, ТОВ «Селезньов Тур» отримує виручку 22400 грн та прибуток у розмірі 2783 грн. Туроператору рекомендовано спланувати проведення рекламного туру щодо залучення агентів до реалізації турів.

7. В роботі розроблено заходи щодо реалізації партнерства туроператора ТОВ «Селезньов Тур» у сфері розвитку сільського зеленого туризму в Савранській селищній територіальній громаді. Механізмом партнерства визначено співробітництво між об'єднаними в групи суб'єктами громади за галузевим та територіальним принципом на засадах кластеризації. Запропоновано склад потенційного локального кластеру сільського зеленого туризму Савранської селищній територіальній громаді за участю ТОВ «Селезньов Тур», суб'єктів гостинності бізнесу, комунальних закладів, підприємців та фермерських господарств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія. 2-ге вид., випр. та доповнено. К.: КНТЕУ, 2009. 463 с.
2. Герасименко В. Г. Аграрний туризм як вид підприємництва: монографія / В. Г. Герасименко, С. Г. Нездоймінов. – Одеса: Пальміра, 2011. – 178с.
3. Priatmoko, S.; Kabil, M.; Akaak, A.; Lakner, Z.; Gyuricza, C.; Dávid, L.D. Understanding the Complexity of Rural Tourism Business: Scholarly Perspective. *Sustainability* 2023, 15, 1193. <https://doi.org/10.3390/su15021193>
4. Рутинський М. Й., Зінько Ю. В. Сільський туризм. К.: Знання. 2006. 271 с.
5. Кудла Н. Є. Сільський туризм. Основи підприємництва та гостинності. Навчальний посібник / Н. Є. Кудла. – К.: ЦУЛ, 2015. – 152 с.
6. Пітюлич М. М., Михайлюк І. І. Особливості функціонування сільського туризму в Україні та досвід європейських країн. Науковий вісник Ужгородського нац. Університету. Серія Економіка. 2011. Спецвипуск 33. Ч. 3. С. 154–158.
7. Лукомська О. І. Сутнісна характеристика сільського зеленого туризму. URL : nbuv.gov.ua/UJRN/prcu_2015_3_21
8. Михайлюк О. Л. Перспективи розвитку сільського (зеленого) туризму в Одеській області URL : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1082>
9. Рутинський М. Й. Сільський зелений туризм – від роз’єднаних садиб до територіальних кластерів. URL : <https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/Rutynskyy-Silskyu-zelenyy-turyzm-2018-book.pdf>
10. Папп В. В. Сільський зелений туризм як пріоритетний напрям розвитку сільських територій України. URL : http://www.agrosvit.info/pdf/18_2015/4.pdf
11. Нездоймінов С. Г. Організація підприємницької діяльності в агротуризмі: навч. посібник / С. Г. Нездоймінов, В. Г. Герасименко. – Одеса: Пальміра, 2011. – 176 с.
12. Шуканова А.А. Сільський туризм та його геопросторова організація на Полтавщині / А.А. Шуканова, Л.П. Вішнікіна, О.А. Федій // Сільський туризм

та його геопросторова організація на Полтавщині. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. - 2020. - № 12. - С. 255-265.

13. Власенко І.В., Іващенко Г.В. Функціонування сільського зеленого туризму в умовах ринкової економіки України. URL : <https://ir.vtei.edu.ua/g.php?fname=26105.pdf>
14. Матвійчук Л. Ю., Тищук І. В. Сільський зелений туризм як фактор регіонального розвитку: методологічний аспект та практичний досвід: монографія. Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2017. 260 с.
15. Про внесення змін до Закону України «Про туризм». № 1282-IV від 18 листопада 2003 р. URL : <http://www.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
16. Закон України від 15 травня 2003 р. «Про особисте селянське господарство». URL : <http://www.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
17. Про сільський та сільський зелений туризм. Постанова Верховної Ради України про прийняття за основу проекту Закону України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2179-15>.
18. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про особисте селянське господарство» №4368 від 15.04.2009 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF3DC00I.html.
19. Проект Закону України «Про аграрний туризм та агротуристичну діяльність». URL: https://ucab.ua/ua/pres_sluzhba/novosti/proekt_zakonu_ukraini_pro_agrarniy_turizm_ta_agroturistichnu_diyalnist
20. Towards quality rural tourism: Integrated Quality Management (IQM) of rural tourism destination. European Commission. Luxembourg, 2019. 75 p.
21. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/newgromada/4372>
22. Горшков М. А. Методи та механізми управління ресурсами територіальної громади. Ефективна економіка. 2019. № 10. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7363> DOI: 10.32702/2307-2105-2019.10.78

23. Нездоймінов С. Г. Соціально – економічні передумови формування територіальної мережі агротуризму / С. Г. Нездоймінов, Н. М. Андрєєва // Економічний вісник Донбасу. – 2013. – № 3(33). – С.110 -114.
24. Савранська територіальна громада. URL: <http://savranrada.odessa.ua/>
25. Паспорт Савранської селищної територіальної громади. URL: <http://savranrada.odessa.ua/pasport-hromady.html>
26. Природно-заповідний фонд Одеської області в розрізі територіальних громад. URL: <https://pzf.land.kiev.ua/pzf-obl-15.html>
27. Сахно Т.А. (2023). Економічні засади формування територіальних громад у розвитку регіону. URL: <https://er.chdtu.edu.ua/handle/ChSTU/4315>
28. Рішення Савранської селищної ради від 03.07.2020 р. № 1745/6 –VII. URL: <http://savranrada.odessa.ua/>
29. Методологія та практика сталого розвитку туризму. Монографія / Черниш І. В., Сущенко О. А., Бакало Н. В., Білоусова А. Ю. [та ін.]; за заг. ред. І. В. Черниш. — Полтава : ПП «Астроя», 2018.
30. Савенко Г.Є. Інноваційний розвиток агротуризму в Україні. Причорноморські економічні студії. 2017. №2. С. 109-112.
31. Panzer-Krause, S. (2022). Rural tourism in and after the COVID-19 era: “Revenge travel” or chance for a degrowth-oriented restart? Cases from Ireland and Germany. *Tourism and Hospitality*, 3(2), 399-415.
32. Герасименко В. Г. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону: монографія / В. Г. Герасименко, Г. К. Бедрадіна, С. С. Галасюк та інші / за заг. ред. В. Г. Герасименко. – Одеса: ОНЕУ, 2016. – 262 с.
33. Проценко Н. М., Бутенко Т. А. Сільській туризм: проблеми, досвід, перспективи // Методологія та практика сталого розвитку туризму: монографія / Черниш І.В., Сущенко О. А., Бакало Н. В., Білоусова А. Ю. [та ін.]; за заг. ред. І. В. Черниш. — Полтава : ПП «Астроя», 2018. — С. 209-219.
34. Бондар В.В. Агротуризм як вид диверсифікаційного розвитку сільськогосподарського підприємництва / В. В. Бондар, Я. Л. Ганжа // Вісник

- Чернігівського державного технологічного університету. – 2014. – № 56. – С. 89-95.
35. Трандафілова М. О. (2022). Сільський зелений туризм в Україні: сучасні проблеми та перспективи розвитку. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/2711>
36. Кожухівська Р. Б., Саковська О. М., Лементовська В. А. (2023). Сільський (зелений) туризм як інноваційна форма підприємницької діяльності на Черкащині: маркетинговий аспект. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-1-8555>.
37. Корж Н. В., Онищук, Н. В. Розвиток сільського зеленого туризму у Вінницькій області. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 45. С. 193-197.
38. Саковська О. М. (2023). Роль сільського (зеленого) туризму у територіальному розвитку України. URL: <https://lib.udau.edu.ua/handle/123456789/9545>
39. Власенко Г. С. (2023). Туристичні ресурси центру Запорізької області як основа для формування сільського та зеленого туризму на регіональному рівні. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/12758>
40. Табенська О. (2023). Розвиток сільського зеленого туризму. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2528>
41. Плотнікова М.Ф., Мартинчук І.В. Зелений туризм як механізм багатофункціонального розвитку. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/12_2018/19.pdf
42. Графська О. І. Сучасні виклики та мега тренди розвитку туристично-рекреаційної сфери. *Проблеми економіки*. 2020. №2. С. 17–23. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-2-17-23>
43. Нездоймінов С.Г., Шевченко С. Екологізація послуг як складова розвитку ринку сільського зеленого туризму. Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін: Збірник наукових праць VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 26 жовтня 2023 р. Полтава, 2023. 900 с. С. 843-844.

44. Нове обличчя українського підприємництва. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/29/690937>
45. Звіт про фінансові результати підприємства ТОВ «Селезньов Тур» за 2019-2021 рр.
46. Головня О.М., Потапов В.П. Інтеграційні процеси у сфері сільського зеленого туризму як фактор активізації розвитку сільських територій. Проблеми економіки. 2023.№ 2 (56). С. 31-40. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-2-31-40>.
47. Siddiqui, S.A., Parahoo, S., Sadi, M.A.N., Afzal, M.N.I. (2021). Rural tourism as a transformative service of community well-being: A systematic literature review. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, Vol. 16, No. 6, pp. 1081-1090. <https://doi.org/10.18280/ijstdp.160609>
48. У I півріччі 2023 сума туристичного збору склала 85,5 млн. грн. URL: <https://skilky-skilky.info/u-i-pivrichchi-2023-suma-turystychnoho-zboru-sklala-85-5-mln-hrn/>
49. Россоха В.В. (2019). Потенціал розвитку кооперації в об'єднаних територіальних громадах: управлінський аспект. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/9819/1/Cooperative_2019_6367.pdf
50. Покатаєв П.С. (2020). Державна політика України щодо кооперації в розвитку місцевого самоврядування URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2020/42.pdf
51. Панасюк В. І., Арбузова Т. В. Публічно-приватне партнерство у сфері туризму як чинник соціально-економічного розвитку сільських територій. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 8. – URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1719>. DOI: 10.32702/2307-2156-2020.8.54
52. КЗ «Центр культури, дозвілля і туризму» Савранської селищної ради. URL: <https://opendatabot.ua/>